

 ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

УДК: 338.434:631.115.11

**ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ОСОБИСТИХ
СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ – СТИМУЛ
РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО
ВИРОБНИЦТВА ГАЛУЗІ**

*Л.О.ВДОВЕНКО, к.е.н., доцент,
Вінницький національний аграрний
університет.*

*Д.С. ЧЕРНЕНКО, аспірант,
ННЦ «Інститут аграрної економіки»*

В статті аналізується діяльність господарств населення (особистих селянських господарств) та їх роль у виробництві сільськогосподарської продукції в регіоні, галузі. Дана форма господарювання сприяє також уповільненню спаду агропромислового виробництва в країні й умов безробіття, стримує від різкого спаду рівень життя сільського населення, забезпечує його робочими місцями в сільській місцевості. Зроблено висновки, що адресна фінансова підтримка суб'єктів підприємницької діяльності забезпечує нарощування обсягу виробництва і реалізації, оскільки особисті селянські господарства її не отримують, то і сумнівним є зростання виробництва в даній категорії господарювання. Зміна їхнього статусу забезпечить входження їх в сферу фінансових інтересів держави і відповідно сприятиме розвитку агропромислового виробництва і держави в цілому.

Ключові слова: особисті селянські господарства, господарства населення, валова продукція, державні дотації, фінансові ресурси.

Табл. 1. Рис. 1. Літ. 3.

Постановка проблеми. Необхідність державної підтримки та створення сприятливих умов для здійснення підприємницької діяльності суб'єктами аграрної сфери підтверджується тим, що аграрний сектор поступово відновлює позицію ключової галузі економіки, є єдиним сегментом економічної діяльності, який зміг уникнути падіння обсягів виробництва. Крім того, надання фінансової підтримки зумовлено як економічними факторами, так і специфікою агропромислового виробництва. Як показує світовий досвід, в більшості країн світу аграрії мають широкі можливості скористатися дієвими програмами державної підтримки, що сприяє розвитку підприємницької діяльності в такій важливій галузі, якою є сільське господарство. Нині активно діючою формою господарювання в сільському господарстві України є господарства населення, роль яких у виробництві сільськогосподарської продукції зростає, шляхом постійного зростання обсягів продукції сільського господарства, що зумовлює розвиток агропромислового виробництва в регіоні, галузі та в цілому по країні. Однак, недостатньою для такої категорії підприємств є фінансова підтримка з боку держави.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування необхідності надання фінансової підтримки державою діяльності господарств населення, фермерських господарств, роль яких є вагомим в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Дослідженням розвитку АПК займаються такі вчені, як М.І.Кісіль, П.Т. Саблук, М.Я. Дем'яненко, О.М. Шпичак, В.Я. Месель-Веселяк, В. Амбросов, О. Дацій, М.Ф. Кропивко та інші. Питанням функціонування різних форм господарювання присвячено чимало наукових досліджень провідних учених-економістів, зокрема, В.К.Збарського, М.Й. Маліка, В.Я.Месель-Веселяка, І.В. Прокопи, П.Т.Саблука, І.В.Свиноуса, М.Г.Шульського, В.В.Юрчишина та багатьох інших. Однак, існують невирішені проблеми щодо стимулювання їх діяльності як важливого кроку до розвитку підприємницької ініціативи в аграрній сфері.

Сільське господарство відрізняється від інших галузей, зокрема, тим, що виробництво його продукції неможливо пришвидшити, як і зробити виробничий цикл менш залежним від внутрішніх, зовнішніх, природних та інших умов, а отже ця галузь гостро потребує державної опіки [1].

Середній обсяг виробництва валової продукції сільського господарства всіма категоріями господарств України впродовж 2010–2013 рр. становить 226063,8 млн грн., в тому числі господарствами населення – 109970,2 млн грн. або їх частка складає 48,6% до загального обсягу виробництва валової продукції сільського господарства всіма категоріями господарств. Середнє значення темпів приросту валової продукції сільського господарства за 2011-2013 рр. за всіма категоріями господарств становить +9,6%, а в господарствах населення +5%.

Вінницька область в 2013 р. займала перше місце в рейтингу серед регіонів за показником валової продукції сільського господарства за всіма категоріями господарств (17872,2 млн грн. з часткою 7,1% до загального обсягу виробництва валової продукції по Україні) та перше місце за аналогічним показником по господарствам населення (7251,8 млн грн. та часткою, що становить відповідно 6,2%) [2].

Станом на 01.01.2014 р. у володінні громадян знаходиться значна частка земель (27,2% по Україні і 22,7% по Вінницькій області), з них частка сільськогосподарських угідь по Україні складає 38,1%, а по Вінницькій області у володінні громадян – 28,2% сільськогосподарських угідь відповідно. Від початку проведення земельної реформи у Вінницькій області право на земельний пай отримали 507,7 тис. громадян, з яких: 484,2 тис. – оформили сертифікати на право власності. На сьогодні в області 429 тис. селян уклали договори оренди із сільськогосподарськими виробниками на площу 1,09 млн. гектарів. Із загальної кількості укладених угод 387,8 тис. – з орендною ставкою 3 і більше відсотків. У Вінницькій області у 2014 році 34,7 тис. громадян виділили свої земельні паї в натурі та господарюють самостійно. Отже, роль господарств населення, малих підприємств у виробництві продукції сільського господарства є досить вагомою.

Однак, слід зауважити, що впродовж 2010–2013 рр. частка виробництва валової продукції рослинництва господарствами населення зменшується з 38% в 2010 р. до 35,7% в 2013 р., а продукції тваринництва відповідно з 75,3% в 2010 р. до 52,4% в 2010 р. Така тенденція до скорочення їх частки буде посилюватися, якщо на державному рівні не будуть створені умови для підтримки саме таких підприємств, котрі мають обмежені можливості фінансового забезпечення.

До господарств населення відносять особисті селянські господарства, особливістю яких є те, що вони відповідно до Закону України «Про особисте селянське господарство» [3], здійснюють господарську діяльність без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків та надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму.

Дана форма господарювання сприяє уповільненню спаду виробництва сільськогосподарської продукції в країні й умов безробіття, стримує від різкого спаду рівень життя сільського населення, забезпечує робочими місцями населення в сільській місцевості.

Станом на 01.01.2014 р. в Україні налічується 4241,6 тис. одиниць особистих селянських господарств із загальною площею земельних ділянок 6445,8 тис. га, в тому числі для ведення особистого селянського господарства 2692,0 тис. га. За регіонами найбільша кількість особистих селянських господарств зосереджена у Вінницькій, Львівській, Івано-Франківській та Київській областях із часткою до загальної кількості по Україні 6,8%, 6,7%, 6,1% та 5,5% відповідно.

В Законі України «Про особисте селянське господарство», зокрема в статті 10, йдеться про державну підтримку особистих селянських господарств згідно загальнодержавних і регіональних програм за рахунок державного і місцевих бюджетів. Відповідно до закону Кабінет Міністрів України згідно загальнодержавних програм щорічно при підготовці проекту Державного бюджету України передбачаються відповідні кошти на підтримку особистих селянських господарств, а органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування відповідно до регіональних програм щорічно передбачають кошти в проектах місцевих бюджетів на підтримку особистих селянських господарств.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень сприяють особистим селянським господарствам, окрім інших, задекларованих в законодавстві заходів також в отриманні кредитів для будівництва житла, господарських будівель і споруд, придбання сільськогосподарської техніки та обладнання. Разом з тим, на практиці системна дієва підтримка відсутня.

Щодо державної фінансової підтримки фермерських господарств, то сума державних дотацій фермерським господарствам Вінницької області скоротилася з 20304,3 тис. грн. у 2008 р. до 442,1 тис. грн. у 2013 р. або в 45,9 рази; а сума коштів фермерським господарствам Вінниччини за рахунок податку на додану вартість збільшилась на цей же період з 3506,9 тис. грн. до 34084,3 тис. грн. або в 9,7 раза (табл. 1).

Таблиця 1

**Державна фінансова підтримка фермерських господарств
Вінницької області, тис грн.**

№ п/п	Показники	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
1.	Отримано коштів за рахунок бюджетних дотацій	20304,3	8782,9	6433,0	1802,1	4508,8	442,1
	в тому числі:						
	- для підтримки виробництва продукції рослинництва	10862,5	1438,9	4955,5	755,2	1605,6	123,6
	- для розвитку тваринництва	3123,2	626,9	443,4	6,0	56,0	180,2
	- за іншими видами (напрямами) державної підтримки	6318,6	6717,2	1034,1	1040,9	3147,2	138,3
2.	Отримано коштів за рахунок податку на додану вартість	3506,9	8738,8	13338,1	472	33311	34084,3
	у тому числі:						
	- отримано державної підтримки для розвитку тваринництва - всього	6630,1	1774,6	2404,1	472	2229,6	376,2

На розвиток фермерських господарств Вінниччини у 2013 році була надана державна фінансова підтримка в сумі 34526,4 тис. грн. з них 98,7% склали кошти за рахунок податку на додану вартість в сумі 34084,3 тис. грн.

Однак, враховуючи нестачу власних фінансових ресурсів, несистемність державної фінансової підтримки та обмеженість вільного доступу до кредитних ресурсів банківських установ підприємств, котрі займають вагомую частку в виробництві агропромислової продукції регіону та держави в цілому, вважаємо за необхідне впровадження адресної фінансової підтримки суб'єктів підприємницької діяльності при нарощуванні обсягів виробництва та реалізації продукції з метою унеможливлення кредитування неперспективних проектів, тим більше, що проведене дослідження стосовно зв'язків між цими двома показниками свідчить про їх сильний зв'язок (рис. 1).

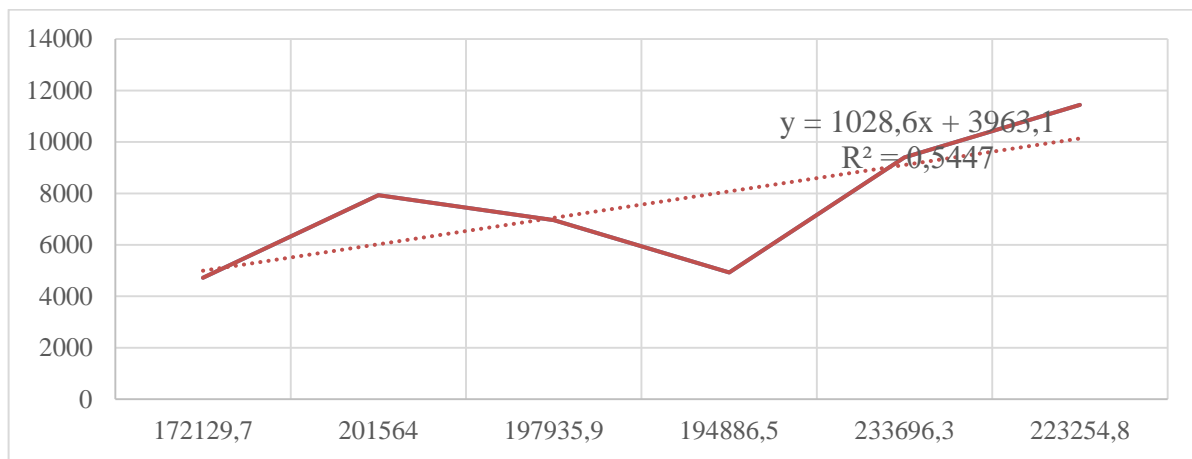

Рис. 1. Кореляційна модель зв'язку продукції сільського господарства (х) та обсягів державної фінансової підтримки аграрного сектора (у)

Отримане в процесі дослідження значення коефіцієнта кореляції наближається до одиниці (0,738), що свідчить про сильний зв'язок між досліджуваними показниками. Значення коефіцієнта детермінації (0,5447) означає, що варіація обсягів продукції сільського господарства в більшій мірі обумовлена обсягами державної підтримки аграрного сектора за рахунок загального і спеціального фондів державного бюджету (на 54,5%). Величина коефіцієнта регресії показує середню зміну результату: із зміною обсягів виробництва продукції сільського господарства на 1, обсяги державної підтримки аграрного сектора в середньому змінювалися на 3963,1 тис. грн.

Висновки. Отже, адресна фінансова підтримка суб'єктів підприємницької діяльності забезпечує нарощування обсягу виробництва і реалізації, оскільки особисті селянські господарства її не отримують, то і сумнівним є зростання виробництва в даній категорії господарювання. Зміна їхнього статусу (фермерським господарствам розширить підприємницьку діяльність) забезпечить входження їх в сферу фінансових інтересів держави і відповідно сприятиме розвитку агропромислового виробництва і держави в цілому. Запропоновані заходи сприятимуть зростанню кількості суб'єктів підприємницької діяльності, роль яких в зростанні обсягів агропромислового виробництва зони і галузі сільського господарства є вагомою.

Список використаних джерел

1. Ковалів В.М. Модернізація системи державної підтримки сільськогосподарських підприємств / В.М.Ковалів, В.І.Волохов // Фінанси України.–2014.–№9.–С.52–64.
2. Статистичний щорічник «Сільське господарство України – 2013».– Режим доступу: [Електронний ресурс].
3. Закон України «Про особисте селянське господарство» від 15.05.2003 р. № 742-IV/ Режим доступу: [Електронний ресурс] http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T030742.html

Список джерел у транслітерації / References

1. Kovaliv V.M. Modernizacia systemy dershavnoi pidtrymky silskogospodarskih pidpryyemstv / V.M. Kovaliv // Finansy Ukrainy. –2014.–N 9.–S. 52–64.
2. Statystychnyj schorichnyk Silske gospodarstvo Ukrainy – 2013.–Reshym dostupu Elektronnyj resurs.
3. Zakon Ukrainy «Pro osobyste seljanske gospodarstvo» vid 15.05.2003 r. N742-IV Rezhym dostupu Elektronnyj resurs.

АННОТАЦІЯ
ФИНАНСОВАЯ ПОДДЕРЖКА ЛИЧНЫХ КРЕСТЬЯНСКИХ ХОЗЯЙСТВ - СТИМУЛ
РАЗВИТИЯ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА ОТРАСЛИ

***ВДОВЕНКО Лариса Александровна, к.э.н.,**
доцент, Винницкий национальный аграрный университет
ЧЕРНЕНКО Дмитрий Сергеевич., аспирант
ННЦ «Институт аграрной экономики»*

В статье анализируется деятельность хозяйств населения (личных крестьянских хозяйств) и их роль в производстве сельскохозяйственной продукции в регионе, отрасли. Данная форма хозяйствования способствует также замедлению спада агропромышленного производства в стране и условий безработицы, сдерживает от резкого спада уровня жизни сельского населения, обеспечивает его рабочими местами в сельской местности. Сделаны выводы, что адресная финансовая поддержка субъектов предпринимательской деятельности обеспечивает наращивание объема производства и реализации, поскольку личные крестьянские хозяйства ее не получают, то и сомнительным является рост производства в данной категории хозяйствования. Изменение их статуса обеспечит вхождение их в сферу финансовых интересов государства и соответственно будет способствовать развитию агропромышленного производства и государства в целом.

Ключевые слова: личные крестьянские хозяйства, хозяйства населения, валовая продукция, государственные дотации, финансовые ресурсы.

ANNOTATION
FINANCIAL SUPPORT OF PRIVATE FARMS IS THE STIMULUS FOR THE
DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL PRODUCTION IN THE REGION

***VDOVENKO L., candidate of Economics,**
Associate Professor, Vinnytsia National Agrarian University
CHERNENKO Dmitriy., postgraduate student
NSC "Institute of agrarian economy"*

The article analyzes the activities of households (private farms) and their role in agricultural production in the region and industry. This form of management also contributed to the slow decline of agricultural production in the country and the conditions of unemployment, holding back from a sharp decline in the level of living of the rural population, it provides jobs in rural areas. It is concluded that the targeted financial support of subjects of entrepreneurial activity provides an increasing volume of production and sales, as private farms do not get it, and is questionable production growth in this category of management. Change their status will provide their occurrence in the financial interests of the state and consequently will contribute to the development of agricultural production and the state in General.

Keywords: private farms and farm population, gross production, government subsidies, financial resources.

Інформація про авторів

ВДОВЕНКО Лариса Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: vdovenko_larisa@mail.ru)

ЧЕРНЕНКО Дмитро Сергійович - аспірант, ННЦ "Інститут аграрної економіки" (м. Київ), (03680, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10, e-mail: monster.ru90@mail.ru)

ВДОВЕНКО Лариса Александровна, - кандидат экономических наук, доцент, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная 3, e-mail: vdovenko_larisa@mail.ru)

ЧЕРНЕНКО Дмитрий Сергеевич, аспирант ННЦ "Институт аграрной экономики" (г. Киев) (03680, г. Киев, ул. Героев Обороны, 10, e-mail: monster.ru90@mail.ru)

VDOVENKO Larysa , candidate of Economics, associate Professor, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, Soniachna Str. 3, e-mail: vdovenko_larisa@mail.ru)

CHERNENKO Dmiitriy, graduate student NSC "Institute of agrarian economy" (Kyiv), (03680, Kyiv, Heroiv Oborony Str., 10, e-mail: monster.ru90@mail.ru)